

فرهنگیختگان

بخش دوم لایحه بودجه ۱۴۰۳ که مربوط به جداول تفصیلی شامل ارقام بودجه است، طی هفته گذشته اعلام وصول شد و جلسات کمیسیون تلفیق آن درحال برگزاری است. لازم به ذکر است طبق اصلاحات انجام شده در ماده ۱۸۲ آیین نامه داخلی مجلس، روند بررسی لایحه بودجه از سال ۱۴۰۳ تغییر کرده و در ابتدا بخش اول و خالاهم بخش دوم لایحه بودجه به مجلس ارائه شده است. نگاهی کلی به أمار و ارقام جداول بودجه نشان می‌دهد در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۴۰۲، در لایحه بودجه سال جاری گرچه افزایش بودجه برخی دستگاه‌ها نسبتا قابل توجه بوده و از ۵۰ تا ۱۵۰ درصد نیز می‌رسد، اما دستگاه‌های دولتی و حاکمیتی‌ای هم هستند که بودجه سال جاری آنها بین ۱ تا ۲۰ درصد افزایش داشته است. افزایش قابل توجه بودجه برخی دستگاه‌ها می‌تواند از هدف‌گذاری دولت در یک بخش یا بخش هایی خبر دهد. البته در این اتفاق فشار سیاسی مجلسی‌ها بسیار قدرتمندتر از هدف‌گذاری دولت بوده و نقش اصلی را باید به هدف‌گذاری‌ها و فشارهای سیاسی مجلس داد. پیگیری اهداف فرهنگی، اجتماعی و صنفی موضوعاتی هستند که معمولاً در راه‌روهای مجلس و کمیسیون تلفیق از گذشته مسبوق به سابقه بوده‌اند؛ دخالت‌هایی که باعث متورم شدن بودجه برخی بخش‌ها به قیمت رشد ناچیز بخش‌های دیگر می‌شود.

➡ **دستگاه‌هایی با افزایش بودجه ۵۰ تا ۱۵۰ درصدی**
بررسی وضعیت بودجه دستگاه‌های اصلی نشان می‌دهد بیشترین افزایش

۱۷ درصد، کمیته امداد امام خمینی (ره)، وزارت میراث فرهنگی و وزارت دفاع ۱۸ درصد برخی از این دستگاه‌ها هستند. به نظر می‌رسد دولت کنترل‌های زیادی در بخش هزینه‌های دستگاه‌های اجرایی داشته و حتی بعضاً از بودجه عمرانی غیرضروری نیز کاسته است.

➡ **هدف‌گذاری فرهنگی با زیربنایی؟**

سوالی که در اینجا شاید پیش بیاید، این است که وضعیت کلی افزایش یا کاهش بودجه‌ها عمدتاً چه سمت‌وسویی داشته است. به عبارتی توجه ویژه دولت در کاهش یا افزایش هزینه‌های جاری و عمرانی بر چه بخش‌هایی متمرکز شده است. مرور جداول بودجه سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد در افزایش هزینه‌های بودجه‌ای شاید بتوان ردپای دغدغه‌های فرهنگی را در افزایش بودجه مشاهده کرد. بااین حال برخلاف برخی ادعاها، شواهد چندانی درخصوص افزایش قابل توجه بودجه نظامی و دفاعی در جدول ۷ لایحه بودجه دیده نمی‌شود و اگر هم دولت دغدغه جدی در این زمینه داشته باشد، عملاً باید در بخش بودجه ارزی آن را اجرایی کند؛ چراکه بودجه ریالی دستگاه‌های نظامی و انتظامی افزایش چشمگیری نداشته و رشد آنها عملاً کمتر از تورم فعلی بوده است. همچنین ردپای افزایش قابل توجه بودجه عمرانی نیز در جدول ۷ لایحه بودجه دیده نمی‌شود. لازم به ذکر است همه این ارقام بدون درنظر گرفتن درآمد و هزینه اختصاصی بوده است.

➡ **دستگاه‌هایی با افزایش ۱ تا ۲۰ درصد**

بررسی وضعیت بودجه دستگاه‌های اجرایی نشان می‌دهد بودجه برخی از این دستگاه‌ها رشد ناچیزی داشته‌اند، برای مثال مجموع بودجه جاری و عمرانی جمعیت هلال احمر در سال آینده ۲٫۳ همت خواهد بود که کاهش ۱۰ درصدی نسبت به سال ۱۴۰۲ خواهد داشت. بودجه وزارت اقتصاد با ۲ درصد افزایش، بودجه سازمان برنامه با ۷ درصد، بودجه ستاد مشترک سپاه پاسداران با ۱۳ درصد، شورای عالی حوزه‌های علمیه با ۱۴ درصد، وزارت صمت

شماره طبقه بندی دستگاه اجرایی	عنوان دستگاه اصلی/ اجرایی	سال ۱۴۰۲	سال ۱۴۰۳	تغییرات
۱۰۸۰۲۳	ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز	۱۰۸	۲۸۰	۱۶۰
۱۲۸۵۰۰	وزارت ورزش و جوانان	۵۰٫۴۵	۱۳۰٫۴۲۳	۱۵۱
۱۰۱۰۵۷	سازمان اداری و استخدای	۲۸۹	۶۷۰	۱۳۲
۱۰۵۶۰۰	سازمان امور شهر داری‌ها و دهیاری‌ها	۴٫۸۵۹	۹٫۱۵۵	۸۸
۱۰۱۰۰۰	نهاد ریاست‌جمهوری (کل مجموعه‌ها)	۳٫۲۷۳	۶٫۱۱۸	۸۷
۲۸۳۵۰۰	سازمان صداوسیما	۱۵۰٫۰۲	۲۷۰٫۱۱۸	۸۰
۱۰۸۳۰۰	سازمان بازرسی کل کشور	۱٫۱۴۳	۲۰۰۵۱	۷۹
۱۱۴۰۰۷	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۴۱۴	۷۳۱	۷۲
۱۵۳۰۰۰	وزارت راه‌وشهر سازی	۳۹٫۸۵۶	۶۸٫۳۸۰	۷۲
۱۱۰۵۰۰	گمرک ج.ا.ا	۲٫۴۹۴	۴٫۱۹۶	۶۸
۱۰۵۰۰۰	وزارت کشور	۱۰۰۰۶۲	۱۶٫۷۶۸	۶۷
۱۰۸۱۰۰	دادگستری ج.ا.ا (قوه قضائیه)	۵۲٫۶۴۰	۸۱٫۸۶۵	۵۶
۱۴۳۵۰۰	وزارت نیرو	۳۱٫۷۰۸	۴۹٫۲۱۱	۵۵
۱۰۷۰۰۰	وزارت امور خارجه	۱٫۲۹۰	۱٫۹۷۴	۵۳
۱۰۱۰۰۴	شورای عالی امنیت ملی	۸۰	۱۱۹	۴۹
۱۴۰۰۰۰	سازمان محیط زیست	۳۰٫۷۰۵	۵۰٫۳۵۸	۴۵
۱۵۱۰۰۰	وزارت چباد کشاورزی	۱۷٫۲۹۰	۲۴٫۹۱۰	۴۴
۱۴۴۰۰۰	سازمان اثر زی اتمی	۲۰۰۸۶	۲٫۹۰۱	۳۹
۱۰۸۰۲۱	سازمان تعزیرات حکومتی	۱٫۴۴۱	۱٫۹۸۲	۳۷
۱۰۱۵۰۱	مرکز پژوهش‌های مجلس	۳۵۴	۴۸۲	۳۶
۱۱۲۶۰۰	سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای	۲٫۴۳۳	۳٫۲۷۲	۳۵
۱۰۱۰۵۰	شورای نظارت بر صداوسیما	۱۷	۲۲	۳۴
۱۰۱۰۳۴	ستاد مبارزه با مواد مخدر	۱٫۱۹۴	۱٫۵۷۱	۳۲
۱۰۱۶۰۰	شورای نگهبان	۴۹۵	۶۵۱	۳۱
۱۳۱۵۰۰	سازمان بهزیستی	۱۹٫۸۶۶	۲۵٫۹۲۸	۳۱
۱۱۳۰۰۰	سازمان هواشناسی	۳۹۵	۵۱۸	۳۱
۱۰۱۰۲۶	مجمع تشخیص مصلحت نظام	۲۸۱	۳۶۶	۳۰
۱۰۵۸۰۰	سازمان مدیریت بحران کشور	۲۷	۳۵	۳۰
۱۰۶۰۰۰	فرماندهی کل انتظامی	۶۶٫۸۲۵	۸۶٫۹۹۵	۳۰
۱۱۳۵۰۰	وزارت علوم	۴۵٫۵۵۸	۵۹٫۳۹۲	۳۰
۱۴۶۰۰۰	سازمان ملی استاندارد	۱٫۶۱۷	۲۰۰۹۸	۳۰
۱۴۹۰۰۰	وزارت ارتباطات	۱۴٫۹۲۰	۱۹٫۳۹۴	۳۰
۱۰۸۰۰۰	وزارت دادگستری	۲۰٫۷۰۶	۳۰٫۴۹۷	۲۹
۱۱۴۰۱۲	شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی	۲۰۸	۲۶۸	۲۹
۱۰۸۵۰۰	سازمان ثبت اسناد و املاک	۹٫۱۴۹	۱۱٫۷۰۲	۲۸
۱۱۳۶۲۰	جهاد دانشگاہی	۱٫۴۴۳	۱٫۸۴۶	۲۸
۱۵۴۴۰۰	صندوق بازتشتگی کارکنان فولاد	۹٫۷۰۰	۱۲٫۳۰۸	۲۷
۱۰۳۰۰۰	مرکز آمار ایران	۲۶۹	۳۴۰	۲۶
۱۱۱۲۰۰	ستاد مشترک ارتش	۵۲٫۹۲۵	۶۶٫۸۲۳	۲۶
۱۱۴۳۰۰	سازمان تبلیغات اسلامی	۳۰۱۴۷	۳۰۹۵۱	۲۶
۱۰۱۰۲۱	فرهنگستان علوم ایران	۵۸	۷۲	۲۵
۱۰۳۵۰۰	سازمان نقشه‌بر داری کشور	۱۹۱	۲۳۸	۲۴
۱۱۴۰۰۰	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی	۷٫۳۷۳	۹٫۱۶۴	۲۴
۱۱۴۳۵۰	ستاد امر به معروف و نهی از منکر	۱۲۷	۱۵۶	۲۴
۱۳۱۶۰۰	بنیاد شهید و امور ایثارگران	۷۱٫۱۷۷	۸۸٫۴۸۰	۲۴
۱۵۴۰۰۰	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی – با صندوق‌های زیرمجموعه	۲۳۶۰۰۱۴	۲۹۲۰۰۴۱	۲۴
۱۰۴۰۰۱	صندوق بازتشتگی کشوری	۲۰۷۰۰۰۰	۲۵۶۰۰۰۰	۲۴
۱۰۱۰۵۲	معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور	۳۰۷۷۱	۴۰۶۵۳	۲۳
۱۲۹۰۰۰	وزارت بهداشت	۲۱۵٫۸۴۵	۲۶۵۰۰۰۵	۲۳
۱۰۱۵۰۰	مجلس شورای اسلامی	۳۰۲۱۲	۳۰۸۹۱	۲۱
۱۰۱۰۲۲	فرهنگستان زبان و ادب فارسی	۸۰	۹۷	۲۱
۱۱۳۷۰۶	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری	۱۲۷	۱۵۳	۲۱
۱۰۹۶۰۰	سازمان حج و زیارت	۳۴	۴۱	۲۱
۱۱۴۴۰۰	جامعه المصلطفی العالمیه	۱۰۰۱۸	۱۰۲۲۷	۲۱
۱۲۷۵۰۰	وزارت آموزش پیرورش	۲۰۷۰۰۴۴	۲۵۱٫۰۴۷	۲۱
۱۰۱۰۰۰	نهاد ریاست‌جمهوری – بخش فرعی	۱٫۲۶۹	۱۰۵۲۴	۲۰
۱۰۱۵۱۰	دیوان محاسبات	۱٫۶۶۴	۱٫۹۶۰	۱۸
۱۱۱۱۰۰	وزارت دفاع	۱۵۲٫۳۸۰	۱۷۹٫۵۵۲	۱۸
۱۱۳۷۰۰	وزارت میراث فرهنگی	۳۰۵۹۳	۴۰۲۵۱	۱۸
۱۱۴۰۸۴	مرکز خدمات حوزه‌های علمیه	۶۰۴۲	۷۰۵۴۴	۱۸
۱۲۹۶۰۰	کمیته امداد امام خمینی(ره)	۱۵۰۳۲۱	۱۸۰۰۰۸۵	۱۸
۱۵۲۰۰۳	صندوق بیمه اجتماعی روستاییان و عشایر	۴۰۰۱۵	۴۰۷۴۴	۱۸
۱۳۲۵۰۰	سازمان تامین اجتماعی	۱۰۰۰۶۹	۱۱۰۷۶۷	۱۷
۱۵۵۰۰۰	وزارت صمت	۱۲٫۹۸۴	۱۵۰۱۴۳	۱۷
۱۱۳۶۰۰	دبیرخانه شوراعلیی انقلاب فرهنگی با زیرمجموعه‌ها	۵۲۷	۶۱۱	۱۶
۱۰۹۵۰۰	سازمان اوقاف و امور خیریه	۸۶۵	۹۸۹	۱۴
۱۱۴۰۲۰	شورای عالی حوزه‌های علمیه	۴۰۷۷۷	۵۰۴۶۲	۱۴
۱۱۱۳۰۰	ستاد مشترک سپاه پاسداران	۱۰۹۰۲۹۵	۱۰۹۰۰۰۱۹	۱۳
۱۰۱۰۱۵	دبیرخانه مجلس خبرگان	۲۲	۲۴	۸
۱۰۲۵۰۰	سازمان برنامه و بودجه	۱۰۰۲۹۸	۱۱۰۰۰۹	۷
۱۱۰۰۰۰	وزارت اقتصادی	۱۲۰۰۴۰	۱۲٫۲۴۴	۲
۱۳۱۰۰۰	جمعیت هلال احمر	۳۰۶۴۳	۳۰۲۷۴	-۱۰

پتانسیل اقتصادی مهاجران ایرانی

لیلی زوارهای خیرنگار

هرچند مهاجرت سرمایه انسانی بر بهبود توسعه اقتصادی در سطح جهان اثر مثبت دارد ولی درکی بهتر از تاثیر مهاجرت بر ون مرزی بر توسعه اقتصادی ملی در کشورهای مبدأ باید شاخص هایی مانند نرخ مهاجرت و بازگشت مهاجران، کیفیت سرمایه انسانی مهاجر، درآمد های ارسالی مهاجران، میزان ایجاد شبکه های تجاری و سهولت سرمایه گذاری مستقیم خارجی تجزیه و تحلیل شود. بانک جهانی در سال ۲۰۱۷، هزینه خروج هر نیروی انسانی متخصص را ۵۰ میلیارد دلار در سال برآورد کرده که این نرخ بیش از دو برابر ارزش صادرات نفت ایران در سال ۲۰۱۹ بود که کمتر از ۲۰ میلیارد دلار بوده است. از سوی دیگر برآورد سرمایه اقتصادی ایرانیان خارج از کشور نشان می‌دهد با جذب این سرمایه در شرایط تحریم می‌توان سرمایه‌گذاری در اقتصاد ایران را به‌طور قابل توجهی بهبود داد و این درحالی است که تا امروز شرایط خاصی برای جذب این پتانسیل بالقوه ایجاد نشده و این موضوع می‌تواند حلقه گشوده اقتصاد ایران قلمداد شود. پتانسیل ایرانیان خارج از کشور این قابلیت را دارد که بسیاری از مزیت های منحصر به فرد ایران را در حوزه های سرمایه گذاری، گردشگری سلامت، ورزشی، تفریحات، خرید، صنایع دستی، رویدادهای علمی و فناوری و املاک و مستغلات را با حضور نقش آفرینی خود مورد حمایت قرار دهد.

➡ **ایرانی‌ها کجا رفته‌اند؟**

تعداد ایرانیان مهاجر در جهان بین چهار تا ۱۰ میلیون نفر تخمین زده می‌شود. اما آمارهای رسمی سازمان های سرشماری جهانی، تعداد ایرانیان مهاجر ساکن خارج از ایران را حدود چهار میلیون نفر اعلام می‌کنند. این جمعیت به ترتیب ۴۷ درصد در قاره آمریکا، ۲۹ درصد در قاره اروپا، کشورهای عربی و قاره آفریقا ۱۴ درصد، قاره آسیا و اقیانوسیه ۱۰ درصد سکونت دارند.

داده‌های سالنامه مهاجرتی ایران در سال ۱۴۰۱ نشان می‌دهد در سال های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۱ سالانه به‌طور متوسط حدود ۸۶ هزار ویزای غیر توریستی برای ایرانیان در اروپا، آمریکا شمالی و استرالیا ترکیه و سایر کشورهای OECD صادر شده است. رتبه خروج دانشجویان ایران هم در سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۰ از جایگاه بیست و ششم دنیا در رجهان به رتبه هفدهم کاهش یافته که آمریکا، آلمان، ترکیه، کانادا و ایتالیا به ترتیب پنج مقصد اصلی دانشجویان ایرانی در دنیا بوده‌اند.

درخصوص وضعیت پناهندگی در سال ۱۴۲۰، ۲۰۲۲ ۱۴۲ هزار و ۹۸۹ ایرانی در کشورهای مختلف در وضعیت پناهندگی قرار داشتند. آلمان یکی از مقاصد اصلی پناهندگان ایرانی در سال های اخیر بوده، به‌طوری‌که در سال ۲۰۲۱ حدود یک سوم اتباع ایرانی در وضعیت پناهندگی در جهان در آلمان زندگی می‌کردند.

➡ **مشاغل جهان در دست ایرانیان**

برای بررسی وضعیت اقتصادی مهاجران ایرانی و پتانسیل بالقوه آنها باید مشاغل و میزان درآمدشان بررسی شود. از سال ۲۰۱۹ تا نیمه اول ۲۰۲۲ کانادا و انگلستان برای ایرانیان متقاضی مهاجرت کاری، بیش از ۴۰۰۰ ویزای استارت‌آپ، کارآفرینی، سرمایه‌گذاری یا خوداشتغالی صادر کردند. همچنین مهاجران تحصیلکرده ایرانی در ۱۲ سال اخیر به‌طور متوسط سالانه حدود ۱۲ هزار ویزای اقامت موقت یا دائم کاری در آمریکا، کانادا، استرالیا، انگلستان و اتحادیه اروپا دریافت کرده‌اند. ایرانیان مهاجر از نظر تعداد پونی‌کورن های تأسیس شده در آمریکا در رده دهمین ملیت های مهاجر به این کشور محسوب می‌شوند. بررسی وضعیت کادر بهداشتی و درمانی آمریکا نشان می‌دهد ایرانیان مهاجر جایگاه ویژه‌ای در حوزه درمان این قاره دارند. سرشماری سال ۲۰۱۸ آمریکا فعالیت ۲۹ هزار ایرانی را بخش بهداشت و درمان این کشور تایید کرد که ۲۴ هزار نفر آنها در مشاغل تخصصی و ۵ هزار نفر در مشاغل مراقبتی مشغول به فعالیت بوده‌اند. در میان آنها هشت هزار پزشک و جراح حضور دارند که ۲۶ درصد فعالان ایرانی در بخش سلامت آمریکا را شامل می‌شوند. محبوب ترین مقصد مهاجرتی ایرانی ها ترکیه است. آنها نه تنها در سال های ۲۰۴ و ۲۰۲۱ اولین مشتریان خرید خانه در ترکیه بوده اند که در زمان های یاد شده ۱۶۶۱ شرکت در ترکیه تاسیس و ۲۲ میلیون و ۱۹۰ هزار ۶۳ دلار برای ثبت شرکت هزینه کرده اند.

➡ **سرمایه عظیم خارج نشینان ایرانی**

پتانسیل مهاجران ایرانی آن را به ظرفیتی برای شتاب بخشی به فرآیند های توسعه کشور تبدیل کرده است. مرکز پژوهش های مجلس در اسفند ۱۴۰۰ با انتشار گزارشی با عنوان «نگاه جمهوری اسلامی ایران به موضوع ایرانیان خارج از کشور» از تقویت ارتباطات علمی، اقتصادی و فرهنگی ایرانیان خارج از کشور با سرزمین مادری برای تأمین منافع ملی به عنوان یک سیاست تاکید دارد. بند «ث» ماده ۱۰۵ قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران بر ضرورت حمایت همه جانبه از حقوق ایرانیان خارج از کشور و جلب مشارکت آنها در توسعه و پیشرفت کشور تاکید دارد. همچنین سیاست های کلی ابلاغی برنامه های چهارم، پنجم و ششم توسعه، سیاست های کلی جمعیت و سیاست های کلی علم و فناوری به موضوع بهرهمندی از ظرفیت مهاجران ایرانی پرداخته اند. حمایت از حقوق ایرانیان ساکن خارج در داخل کشور، توجه به ظرفیت های اقتصادی شهروندان ایرانی ساکن خارج، توجه به بهرهمندی از ظرفیت های فرهنگی ایرانیان مهاجر و توجه به مشارکت علمی ایرانیان خارج از کشور از مولفه های سیاست های کلی ابلاغی درباره بهرهمندی از ظرفیت و توانمندی مهاجران ایرانی است. از سوی دیگر نگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی به مهاجران ایرانی، حمایت گزانه است. بارها در بیانات ایشان پرهیز از نگاه تقلیل گراییانه، پرهیز از نگاه امنیت محور، اهتمام به امور ایرانیان خارج از کشور، جذب مشارکت اقتصادی و توجه به مشارکت سیاسی آنها مورد تاکید قرار گرفته است. به گزارش فایننشال تریبون، در سال ۱۳۹۰ ایرانیان ساکن آمریکا حدود ۴۰۰ میلیارد دلار در خارج از ایران سرمایه گذاری کرده اند که تقریبا معادل تولید ناخالص داخلی ایران است. آمارهای فوق پتانسیل عظیم اقتصادی ایرانیان مهاجر را نشان می‌دهد. ایران تاکنون علی‌رغم برنامه‌ها و قوانین متعدد نتوانسته است از این سرمایه عظیم در مسیر توسعه خود استفاده مناسب کند. بدون شک جذب مشارکت اقتصادی، علمی و فرهنگی مهاجران ایرانی به عنوان یک سیاست اصولی می‌تواند ظرفیت های زیادی را برای شتاب بخشی به فرآیند توسعه ایجاد کند. مهاجران ایرانی می‌توانند در عرصه های مختلف مانند سرمایه گذاری، ورود ارز، گردشگری، انتقال دانش و فناوری، ارتقای دانش مدیریتی، راه اندازی کسب وکار و ایجاد پیوند با بازارهای بین المللی و در اصلاح نگاه جوامع میزبان ایرانیان خارج از کشور، منشأ تحول و نوآوری باشند.